

2017 - 2019

Biblioteksplan

Vallentuna kommun

Antagen av kommunfullmäktige
2017-11-13 §146

Vallentuna
kommun

Biblioteksplan 2017 – 2019

Marie Gustavsson

Innehåll

1. Inledning	4
2. Bakgrund	4
3. Bibliotekens uppdrag	4
3.1 Bibliotekslagen (SFS 2013:801)	4
3.2 Skollagen (SFS 2010:800).....	5
3.2.1 Reglering av skolbibliotek.....	5
4. Bibliotekens roll och syfte	6
5. Nuläge Vallentuna kommun	6
5.1 Folkbiblioteket	7
5.1.1 Faktauppgifter (statistiksiffror från 2015).....	7
5.1.2 Verksamhet för barn och unga.....	7
5.1.3 Verksamhet för vuxna.....	9
5.1.4 Filialbiblioteken	10
5.1.5 Biblioteket utanför bibliotekslokalerna – uppsökande arbete	10

5.1.6	Bibliotekspersonalens kompetens.....	11
5.2	Skolbiblioteken	11
5.2.1	Faktauppgifter (uppgifter från 2016-03-30)	11
5.3	Vuxenutbildning	14
5.4	Bibliotekssamarbeten i kommunen	14
5.4.1	Barn- och ungdomsförvaltningen.....	14
5.4.2	Socialförvaltningen	15
5.4.3	Samhällsbyggnadsförvaltningen	15
5.4.4	Kommunledningskontoret.....	16
6.	Framtidsvision för Vallentunas biblioteksservice	16
7.	Utvecklingsspår och fokusområden under planperioden	17
8.	Uppföljning	18

1. Inledning

Ett förslag till *Biblioteksplan för Vallentuna kommun 2016 – 2019* färdigställdes 2016-11-01 av bibliotekschefen och sändes därefter på remiss till samtliga nämnder med sista svarsdag 2017-02-28. Remissvar inkom från Barn- och ungdomsnämnden, Kommunstyrelsen, Socialnämnden och Utbildningsnämnden. Förslaget är nu omarbetat i denna version enligt de synpunkter som inkommit och beslut om planen föreslås fattas av Kulturnämnden i juni 2017 och därefter föreslås antas av kommunfullmäktige.

Bibliotekslagen (SFS 2013:801) är en ramlag och i 17 § står att "Kommuner och landsting ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet.". Biblioteksplanen ska alltså vara kungemensam och inbegripa all biblioteksverksamhet i kommunen, oavsett huvudman, med syfte att vara ett styrdokument och ett redskap för utveckling. I Vallentuna finns en biblioteksplan för åren 2012 – 2015, antagen av kommunfullmäktige 2014-09-29. Mycket har hänt sedan den skrevs 2011, och det är nu dags för en ny plan.

2. Bakgrund

Biblioteksplan 2012 – 2015 redogör för bibliotekens roll i samhället, för ansvarsfördelningen mellan olika biblioteksformer, för biblioteksorganisationen i Vallentuna med folkbibliotek och grundskole- och gymnasiebibliotek, för kvalitetsgarantier och åtaganden samt för utvecklingsområden. Planen avslutas med en vision för år 2015.

Planen skrevs 2011 och efter det har vi fått en ny bibliotekslag som trädde i kraft 2014-01-01, en ny *Regional biblioteksplan för Stockholms län 2015 – 2017* (Stockholms läns landsting 2014-11-20), Skolinspektionen har tagit fram krav för skolbibliotek (*Skolinspektionen Informationsblad 2011-09-30*) och här i kommunen har Vallentuna Kulturhus och Bibliotek byggts.

3. Bibliotekens uppdrag

3.1 Bibliotekslagen (SFS 2013:801)

Bibliotekslagen gäller för hela det allmänna biblioteksväsendet, d.v.s. all offentligt finansierad biblioteksverksamhet. I Vallentuna kommun innebär det folkbibliotek och skolbibliotek. Prioriterade grupper är personer med funktionsnedsättning samt de nationella minoriteterna och personer med annat modersmål än svenska (4 § och 5 §).

För folkbibliotek gäller att varje kommun ska ha folkbibliotek. De ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov samt präglas av allsidighet och kvalitet. De ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur samt verka för att öka

kunskapen om hur informationsteknik kan används för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet. Folkbiblioteken ska vidare ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning (6 – 8 §).

3.2 Skollagen (SFS 2010: 800)

3.2.1 Reglering av skolbibliotek

Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska enligt skollagen ha tillgång till skolbibliotek (2 kap. 36 § skollagen [2010:800]). Skollagen ställer inga krav på att elever vid vuxenutbildning ska ha tillgång till skolbibliotek. I skollagen finns ingen definition av begreppet skolbibliotek, men i förarbetena till lagen förklaras att med skolbibliotek brukar vanligtvis avses "en gemensam och ordnad resurs av medier och information som ställs till elevernas och lärarnas förfogande och som ingår i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande." (prop. 2009/2010:165 s. 284). Biblioteket ska enligt Skolinspektionen omfatta böcker, facklitteratur och skönlitteratur, informationsteknik och andra medier. Skolbibliotekets innehåll ska vara anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning (Skolinspektionens informationsblad om skolbibliotek, 2011).

Enligt förarbetena måste tillgången till skolbibliotek kunna anordnas på olika sätt beroende på de lokala förhållandena vid varje skola. Som exempel anges att en liten skola i glesbygd kan ha helt andra förutsättningar och behov av lösningar än en storstadsskola (prop. 2009/2010:165 s.284). Skolverket och Skolinspektionen anger vidare att eleverna ska ha tillgång till ett skolbibliotek som antingen finns i skolenhetens egna lokaler eller på rimligt avstånd från skolan. Det kan röra sig om att en skola och ett folkbibliotek med lokaler i direkt anslutning till varandra har ett samarbete som innebär att alla krav på ett skolbiblioteks funktion är uppfyllda. Det viktiga är att det ska vara möjligt för eleverna att kontinuerligt kunna använda biblioteket som en del av undervisningen (Skolverkets juridiska vägledning om skolbibliotek (2015); Skolinspektionens informationsblad om skolbibliotek (2011)).

Elevernas olika behov och förutsättningar har också betydelse för organiseringen av skolbiblioteket. Skolbiblioteken ska, precis som övriga bibliotek, ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, åt de nationella minoriteterna och åt personer som har annat modersmål än svenska (4 § bibliotekslagen).

Anordnandet av skolbibliotek kan därför se olika ut utifrån varje skola och dess elevers olika behov och förutsättningar. Regleringen innebär således att eleverna ska ha tillgång till skolbibliotek men att organiseringen av skolbiblioteksverksamheten ska vara just flexibel (prop. 2009/2010:165 s.284).

I samband med att Kungliga biblioteket (KB) presenterade den officiella biblioteksstatistiken för 2014, (2015-05-27), definierade man för första gången skolbibliotek

som en organisation med minst 20 timmars bemanning per vecka. Det är vad KB menar krävs för verksamheten ska leva upp till lagen och lagstiftarens intentioner.

4. Bibliotekens roll och syfte

Bibliotekens roll är att ge alla medborgare möjlighet att bidra till ett demokratiskt samhälle. Det demokratiska samhället behöver reflekterande, medvetna och kunniga medborgare, men även medborgare med nyfikenhet och kreativitet. Biblioteken erbjuder stöd i det livslånga lärandet, fungerar som en öppen mötesplats för alla och ger upplevelser och insikter. Det är en av de få öppna kostnadsfria platser i samhället där man är välkommen utan krav på ärende, och där man möts över generations-, utbildnings-, etniska, ekonomiska eller andra gränser. Ett samhällets vardagsrum, för alla.

Ett bibliotek är en plats för lärande och förkovran, lugn och ro, men också en plats för överraskningar, kreativitet och oväntade möten – mellan människor och människor, mellan människor och litteratur och mellan fantasi och verklighet. Idag är biblioteket inte bara ett rum, utan också en digital service varifrån man kan ladda ner tidskrifter, litteratur, få tillgång till databaser m.m., och även virtuellt ställa frågor, reservera böcker och låna om. Den ökade digitaliseringen av många samhällstjänster har givit biblioteket en ny roll som vägledare och stöd i detta. Biblioteket är en medspelare i livets olika skiften.

Av ord skapas tankar, och av tankar skapas kunskap. Att tidigt möta skrivna texter, lyssna till högläsning, lära sig stava och skapa sammanhang av bokstäver, ger upplevelser och känslor som ger djup i tillvaron. Skolbarn som läser ofta är inte bara bättre på att skriva och läsa, utan ofta också i alla andra ämnen, inklusive gymnastik. Läsning ger stöd i lärandet. Men läsning är inte bara nyttigt, det är förstas också en avkopplande aktivitet, något man gör för sitt nöjes skull. Också för den som själv inte har möjlighet att resa eller röra sig fritt i samhället kan boken vara ett sätt att vara delaktig, eller bara ge en stunds förströelse. Den som läser har alltid något att berätta, och möter nya världar och andra tänkesätt.

5. Nuläge Vallentuna kommun

Vallentuna är en av de snabbast växande kommunerna i landet. Med sitt strategiska läge mellan två av landets verkliga storstäder, huvudstaden Stockholm och lärdomsstaden Uppsala, och med närhet till storflygplatsen Arlanda, attraherar kommunen många som söker både denna närhet till arbeten och kommunikationer, men även till landsbygd och natur. Kommunen är vid till ytan och rik på minnen från tidigare inbyggare, en kulturbygd i spännande utveckling. Många av de nya invånarna är barnfamiljer, som uppskattar ett kulturutbud på hemmaplan. Där finns också ett mångfacetterat föreningsliv, för alla smaker.

Hösten 2012 invigdes Vallentuna Kulturhus och Bibliotek, i en ny byggnad mitt i centralortens centrum, en märkesbyggnad som rönt, och ännu röner, stor uppmärksamhet och uppskattning båda av kommuninvånarna och från kranskommuner, arkitekter, samhällsplanerare m.fl. Det har blivit en samlingsplats för alla typer av kulturella uttryck, och verksamheten drivs gemensamt av Kulturenhet, Kulturskola och Bibliotek inom Kultur- och fritidsförvaltningen.

5.1 Folkbiblioteket

Bibliotek Vallentuna består av huvudbiblioteket i Vallentuna Kulturhus samt tre filialbibliotek – Lindholmen, Karby och Kårsta.

5.1.1 Faktauppgifter (statistiksiffror från 2015)

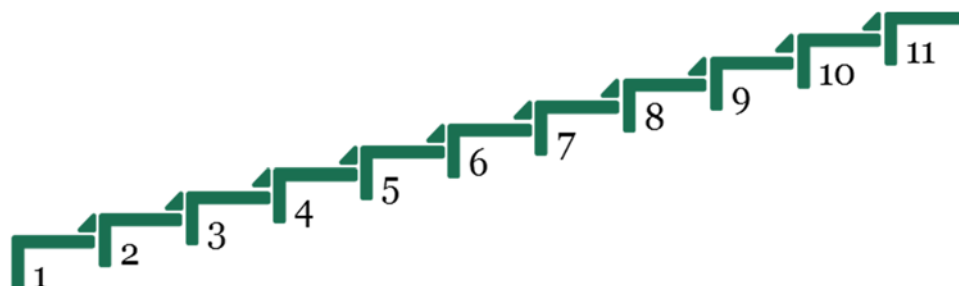
- Bibliotekspersonal: 14 personer (12,3 årsverken, varav 11 heltider)
- Öppettimmar på Vallentuna Kulturhus och Bibliotek: 63 tim/v, där själva biblioteksdelen är öppen 58 tim/v (avser ordinarie öppet, under sommaren gäller andra öppettider)
- Bemannade öppettimmar på filialbiblioteken: 21 tim/v
- Besök, "fysiska" på huvudbibliotek + filialer: 219 483
- Besök på bibliotekets hemsida: 64 927
- Besök i bibliotekets webbkatalog (= bibliotekskatalogen över medierna): 55 926
- Mediebestånd totalt: 92 444 enheter, varav 37 696 barnmedier
- Medier per invånare: 2,89
- Antal utlån: 192 889
- Lån per invånare: 5,9 (= 5:e plats i Stockholms län)
- Aktiviteter, antal tillfällen och besökare: 281 tillfällen, 3330 besökare (= 2:a plats i Stockholms län)
- Budget 2016: 15 671 mkr

5.1.2 Verksamhet för barn och unga

Att nå barn och unga är en starkt prioriterad verksamhet för alla folkbibliotek, och i Vallentuna är satsningen särskilt märkbar, med fyra heltidstjänster med fokus på detta. Satsningen kan beskrivas som en trappa, från det allra minsta barnet till tonåringen på väg ut i vuxenlivet. Lika viktigt som att nå barnen direkt är det att nå deras nära vuxna. Målet är att grundlägga en vana vid läsning och biblioteksbesök så tidigt som möjligt, att skapa ett naturligt och öppet förhållande till läsning och litteratur i alla de former. Vårt kulturarv består också av de berättelser vi traderar, det som skapar våra gemensamma referensramar och som vi bär med oss genom livet, oavsett vilket land vi kommer ifrån.

Vill man nå barn och unga behöver man också arbeta via förmedlare – BVC-sköterskor, förskolepedagoger, lärare i grundskolan m.fl. Deras eget intresse för

litteratur och läsning ger barnen hjälp i att erövra sitt språk, och biblioteket finns där även för deras förkovran och stöd.

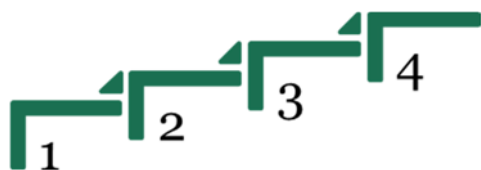

Aktiviteter för barn och unga:

1. Besök på BVC, och träffar för nyblivna föräldrar på biblioteket. Fokus är språkutveckling med hjälp av rim och ramsor. Bokdeposition finns.
2. Besök på Öppna förskolan, med information om språkutveckling och lästips. Bokdeposition finns.
3. Bebisträffar på biblioteket, barn 5- 8 månader. Rim och ramsor, sång och pekböcker.
4. Boktuggarna, bokklubb för 1-2-åringar, med deras nära vuxna.
5. Bok & film för barn 2-3 år. Se på filmen och läsa boken tillsammans.
6. Sagostunder, barn 4 år och uppåt, med teman. För barn i förskola och hemmavarande barn.
7. Bokbubblarna, bokklubb för barn från 7 år.
8. Booklovers, bokklubb för barn från 9 år.
9. Eftermiddagshäng i Kulturhuset, för mellanåldersbarn 10-13 år. Pysssel, kreativ verkstad, prat och samvaro.
10. Bokklubben, för barn från 12 år.
11. Bokfika, för ungdomar från 15 år.

För barn i grundskolan erbjuds läsinspiration och vägledning då klassen kommer på besök till sitt närliggande folkbibliotek. Barnbibliotekarien tar emot, bokpratar om några utvalda titlar, berättar om hur man hittar på biblioteket och om allt det har att erbjuda, svarar på frågor samt hjälper barnen vid val av litteratur. Folkbiblioteket kan aldrig ersätta skolbiblioteket, i fråga om närhet och klassuppsättningar, men väljer varje år att fokusera på några årskurser som särskilt bjuds in. Även klasserna i resurs-skola, grundsärskola och träningskola bjuds in i till detta.

För läsåret 2016/2017 ser klassbesökstrappan ut sålunda:

1. Förskoleklasser
2. Årskurs 2
3. Årskurs 4
4. Årskurs 6

Barn i behov av extra lässtöd erbjuds introduktion till Legimus, Myndigheten för tillgängliga mediers (MTM) bibliotek, varifrån man själv kan ladda ner talböcker till sin egen mediebärare. De barn med kognitiva funktionsnedsättningar, som vill ha en extra lugn och störningsfri miljö för att klara av ett biblioteksbesök, tas emot innan biblioteket öppnar.

All verksamhet riktad till barn och unga fordrar ett fungerande samarbete och tät kontakt med alla de vuxna som i sitt yrke finns i barnens närhet: BVC-sköterskor, pedagoger i förskola, grundskola och särskola, fritidsgårdspersonal osv.

5.1.3 Verksamhet för vuxna

Även vuxna behöver läsinspiration och lästips, liksom stöd i sitt lärande, oavsett om det är inom en utbildning eller egen förkovran. Biblioteket i Kulturhuset erbjuder en bred programverksamhet, i nära samarbete med Kulturenheten och Kulturskolan. Bibliotekets roll i Kulturhuset är att koppla litteraturen och läsandet till husets utbud, med författarprogram, föreläsningar, boksamtal, skrivarkurser och attraktiva skyltningar av böcker. För de som behöver träna på talad svenska erbjuds språkcaféer, och för de som vill bli mer bekant med datoranvändning finns personlig handledning att boka. Bibliotekets digitala utbud av databaser, e-böcker, tidskrifter osv marknadsförs mot användarna. Datorer finns att låna med möjlighet till utskrifter, och tysta rum finns för de som vill studera i lugn och ro. Som ett av ett fåtal folkbibliotek i länet tillhandahåller biblioteket i Kulturhuset möjligheten för distansstuderande att tentera.

För vuxna i behov av extra lässtöd finns talböcker, punktskriftsböcker, storstilböcker och lättlästa böcker.

Biblioteken samarbetar med studieförbund i sina närområden, med pensionärsföreningar, hembygdsföreningar, fritidsgården Nova, Träffpunkten, MIVA, Vallentuna Biblioteks Vänner (VBV) m.fl.

För de som inte själva kan ta sig till ett bibliotek finns Boken kommer-service där hemtjänstpersonal levererar biblioteksböcker hem till läsarna. Vidare finns

samarbeten med vård- och omsorgsboenden (se nedan) med temaprat, läsinspiration och bokdepositioner, och för de som har behov sänds talböcker hem med posten.

5.1.4 Filialbiblioteken

Lindholmens bibliotek: placerat i Gustav Vasaskolan, bibliotekspersonal på plats 10,5 tim/vecka, varav öppet för allmänheten 2 tim/vecka (tisdagar kl 13-15). Fungerar som ett skolbibliotek med medier anpassade för skolans behov, men utan avtal mellan bibliotek och skola vad avser mål, verksamhet, resurser osv. Skolan bidrar med 7 000 kr/år för bokinköp. Biblioteket är litet och saknar möjlighet att fungera som ett folkbibliotek för alla närboende, i ett samhälle i stark tillväxt.

Karby bibliotek: placerat i ICA Brottbhallen, bibliotekspersonal på plats 10 tim/vecka, men i övrigt samma öppettider som ICA, d.v.s. kl 7 – 22 varje dag. Ett bibliotek för alla, med barn- och vuxenlitteratur, tidningar och tidskrifter, läsplatser samt möjlighet för möten och mindre utställningar. Bibliotekarien tar emot förskolor och skolklasser samt ordnar viss programverksamhet. En naturlig träffpunkt på vägen mellan hem och arbete i Karby/Brottbby, men i behov av upprustning.

Kårsta bibliotek: placerat i Kårstaskolan, från 19 november 2016 meröppet varje dag 7 – 22, dvs besökare öppnar entrédörren med sitt bibliotekskort och sin PIN-kod när inte bibliotekspersonal finns på plats. Bibliotekspersonal är på plats 6 tim/vecka samt att Kårsta biblioteksgrupp, engagerade närboende arvoderade av biblioteket, har öppet på söndagar 3 tim. Kårstaskolan bidrar med 5 000 kr/år till bokinköp för skolans elever. Biblioteket tillhandahåller barn- och vuxenlitteratur, dator och skrivare för allmänheten, släktforskningsdatabas, tidskrifter för barn och vuxna, läsplatser och studieplats. Samarbete har initierats med socialförvaltningens Träffpunkt, för en Träffpunkt Kårsta i bibliotekets lokaler. Konceptet meröppet är nytt för kommunen, och särskilt lämpat för ett litet bibliotek i ett mindre samhälle. Kårsta bibliotek fungerar också som skolbibliotek med bokprat och biblioteksservice till elever och lärare. Avtal mellan bibliotek och skola vad gäller mål, verksamhet, resurser osv saknas.

5.1.5 Biblioteket utanför bibliotekslokalerna – uppsökande arbete

För att nå ut till de prioriterade målgrupperna barn och ungdomar och funktionsnedsatta bedriver biblioteket ett uppsökande arbete, utanför bibliotekslokalerna. Det handlar om att möta barn och deras nära vuxna på BVC, på Öppna förskolan och på förskolorna i samband med föräldraträffar. På Ungdomens hus Nova pågår ett samarbete med personal och ungdomar om att skapa ett litet eget fritidsgårdsbibliotek.

För funktionsnedsatta och äldre sker samarbete med vård- och äldreboenden samt daglig verksamhet, där bibliotekarien kommer på besök, har med sig böcker och bilder från Bildarkivet, samtalar utifrån detta och läser högt. Nyligen har två

utvecklingsprojekt genomförts, ett med syfte att nå dementa och deras anhöriga med aktiviteter och läsglädje och ett för att nå vuxna i daglig verksamhet med läsinspiration.

5.1.6 Bibliotekspersonalens kompetens

För bibliotekspersonal i Stockholms län är Regionbibliotek Stockholm en viktig aktör, med arbetsmöten, handledning och projekt inom olika områden. Inom det s.k. NOS-området (Nordost-kommunerna Danderyd, Täby, Vaxholm, Österåker, Vallentuna och Norrtälje) sker kompetensutbyten. Samtlig bibliotekspersonal tjänstgör på huvudbiblioteket i Kulturhuset, vilket underlättar kontakt med övriga enheter inom Kulturnämndens verksamhetsområde, liksom med de kommunala verksamheterna i stort.

En viktig del i kompetensen är det kollegiala lärandet, att lära av varandra. Att aktivt omvärldsbevaka och följa med i såväl dagspress som fackpress är en del av bibliotekarieprofessionen. Den dagliga kontakten med allmänheten ger också tillfällen till ett ständigt pågående utvecklingsarbete.

5.2 Skolbiblioteken

5.2.1 Faktauppgifter (uppgifter från 2016-03-30)

Det finns tio kommunala grundskolor, fyra friskolor och en grundsärskola i kommunen, samt en kommunal gymnasieskola. Antalet grundskolelever är 8 502 elever (förskoleklass till årskurs 9, inklusive grundsärskola), fördelat på 7 330 elever i kommunala skolor och 1 172 elever i fristående skolor. I gymnasieskolan går 287 elever.

I samråd med en tjänsteman på Barn- och ungdomsförvaltningen, sakkunnig i utbildningsfrågor, togs ett antal frågor fram kring skolbiblioteksläget på den kommunala grundskolan och gymnasiet under våren 2016. Frågorna distribuerades av tjänstemannen på BUF till samtliga skoladministratörer. Svar inkom från fyra kommunala grundskolor samt gymnasiet. Det två skolor som idag har folkbiblioteks-filialer integrerade i skolbyggnaderna (Gustav Vasaskolan och Kärstaskolan) har inte besvarat frågorna.

Här (frågorna återfinns i bilaga 1) ställdes bl.a. frågor om typ av skolbibliotek, antal medier och vilken typ av medier (pappersböcker, digitala, talböcker osv), vem som är ansvarig för skolbiblioteket, öppettider, hur skolbiblioteket integreras i undervisningen/skolbibliotekets pedagogiska roll, kontakten med folkbiblioteket och utvecklingsplaner för skolans biblioteksservice.

Svarsunderlaget är lågt, trots påminnelser, men kan ändå anses ge en bild av skolornas skolbibliotekssituation:

Bällstabergsskolan: F - 9-skola, 1 018 elever. Två rum nyttjas som bibliotek, skall byta lokal för biblioteket till ett klassrum, bokningsbart för lärarna och där en hel klass ryms. Söker skolbiblioteksansvarig inför läsåret 2016/2017, idag är biblioteket obemannat. Yngre årskurser åker emellanåt till biblioteket i Kulturhuset.

Ekebysskolan: F-9-skola, 768 elever. Har biblioteksdatasystemet FreeLib via folkbiblioteket, kostnad 35 000 kr/år. Ett rum bredvid elevföreläsningen fungerar som bibliotek. Det är öppet ca 5 tim/vecka under dagtid. Ansvarig är en barnskötare på 15 %. Det finns endast böcker på svenska. Biblioteket används vid undersökande arbetsätt och för att låna böcker till läsning. Skolan ser ett stort behov av att utveckla biblioteksverksamheten med ett digitalt lånesystem, digitala medier och ökad kompetens.

Gustav Vasaskolan: F-6-skola, 380 elever. Filialbiblioteket Lindholmen (se ovan) fungerar som skolbibliotek. Filialbibliotekets bibliotekarie är på plats två dagar i veckan då klasserna har inbokad tid för att främst låna böcker. Bibliotekarien ger också boktips och är med i undervisningen efter överenskommelse med lärarna. Det kan handla om att diskutera källkritik med eleverna. Övrig tid kan eleverna låna böcker för att få information inom något arbetsområde som de arbetar med. Tillgängligheten till biblioteket är bra och elevernas önskemål om litteratur tas tillvara. De är nöjda med sitt bibliotek.

Hammarbacksskolan inklusive Strix: F -9-skola, 987 elever. Ej besvarat frågorna.

Hjälmskolan: F-9-skola, 784 elever. Ej besvarat frågorna.

Karbyskolan: F-9-skola, 634 elever. Skolbibliotek organiserat i lånesystemet Dantek, sköts av vaktmästaren. I samband med flytt av biblioteket läsåret 2014/2015 köptes tjänster in från folkbiblioteket, med en bibliotekarie som gick igenom alla litteratur och gallrade föräldrade och trasiga böcker samt sammanställde en lista med förslag på lämplig litteratur att köpa in. Den ekonomiska situationen på skolan har gjort att detta inte kunnat följas upp. Skolan har en egen genomarbetad biblioteksplan med riktlinjer för biblioteket från 2015-01-28, skriven av administrativ chef.

Karlbergsskolan: F-6-skola, 504 elever. Skolbiblioteket ligger i ett stort och luftigt nyrenoverat fd klassrum, med bokhyllor längs väggarna och fristående hyllor på golvet samt boktråg med böcker för de yngsta barnen. Där finns även bord och stolar, datorer och Active board. Litteraturen är anpassad för elever upp till åk 6. Där finns ca 6 000 böcker, bok med cd samt tidningen Kamratposten. Ansvarig är en lärare. Biblioteket är inte öppet under hela skoldagen utan personalen har nyckel och går till biblioteket med elever när det passar. Eleverna lånar skönlitteratur för att träna läsförståelse och läsflyt, facklitteratur används vid temarbeten och egen "forskning". Önskemålet är att ansvarig lärare ska få mer tid till skolbiblioteket. Klasser besöker även folkbiblioteket vid bokade eller spontana besök.

Kårsta skola: F-6-skola, 172 elever. Filialbiblioteket Kårsta (se ovan) fungerar som skolbibliotek. Skolan använder biblioteket varje vecka för att eleverna ska göra enskilda lån både för hem- och skolbruk. Bibliotekarien finns till hands och kan både tipsa och lotsa eleverna rätt samt hjälpa till med reservationer. Bibliotekarien tar vid

behov fram både skönlitteratur och facklitteratur/-texter till undervisningen i olika ämnen och teman. Skolan uppger vara mycket nöjd med servicen och möjligheten att få låna böcker från huvudbiblioteket, som sedan levereras till filialbiblioteket.

Lovisedalsskolan: F-9-skola, 1 180 elever. Skolbiblioteket har legat i dvala under flera år pga ombyggnation i skolan. Biblioteksböckerna är placerade dels i en studiehall (för de äldre eleverna) dels i "Lilla biblioteket" för de yngre t.o.m. åk 3. Har sammanlagt ca 5 000 böcker. Klasslärarna/mentorerna för de yngre barnen ansvarar för "Lilla biblioteket". Biblioteksböckerna är tillgängliga för eleverna under hela skoldagen. De flesta klasser (inom åk 1-5) åker till biblioteket i Kulturhuset någon eller flera gånger per termin.

Ormstaskolan: F-6-skola, 870 elever. Det finns ett skolbibliotek inrymt i två lokaler. En lärare ansvarar för biblioteket på 40 %. Öppettiderna i biblioteket är 8 – 13.30 tisdag – fredag. Det bemannas då av tre olika personer. Övrig tid får eleverna låna böcker med en vuxens sällskap. Skolbiblioteket används också till bokprat för klasser. Det finns facklitteratur för vuxna och barn samt skönlitterära böcker för elever i åk 1 – 6. Några få inläsa böcker finns. Det finns 40 – 50 böcker på relativt enkel engelska. Urvalet av böcker är gott men behöver bli mer uppdaterat och kompletterat för att bidra till ökad läslust. Skolan ser gärna ett organiserat samarbete mellan skolbiblioteken, exempelvis kring lämplig litteratur för elever i olika åldersgrupper.

Kommungemensamma särskilda undervisningsgrupper: 102 elever i fyra olika grupper (Atlas, Clavis, Vallen och Tuna). Lärare och elever i de särskilda undervisningsgrupperna använder till största delen kommunens folkbibliotek. Varje grupp har byggt upp ett mindre bibliotek i befintliga lokaler. Det består av en till två bokhyllor med skönlitteratur. I det ingår skönlitteratur på engelska. Man nyttjar särskilt den kommungemensamma licensen för inläsningstjänst av inläst läromedel. Grupperna har även Legimus för inläst skönlitteratur. Utöver detta köper lärare in enstaka böcker med inläst material på t.ex. en Daisyskiva utifrån elevers behov både när det gäller läromedel och skönlitteratur. Grupperna har även licens hos Swedish film samt Film och skola.

Lärarna ansvarar för att eleverna får tillgång till den litteratur och de digitala medier som behövs via folkbibliotek, det lilla skolbiblioteket och via licenser. Personal deltar även i inspirationsträffar som erbjuds på folkbiblioteket. Samarbetet med folkbiblioteket beskrivs som gott. Nuvarande läsning anses fungera väl, framför allt med tanke på att de särskilda undervisningsgrupperna på sikt ska flyttas ut på ordinarie skolor.

Vallentuna gymnasium: 287 elever. Gymnasiebiblioteket är rymligt och välutrustat, öppet kl 9-15 måndag – torsdag, bemannat 20 tim/vecka av skolbibliotekarie 50 %. Även skolans läromedel finns placerade i biblioteket, och mediebeståndet är ca 29 000 tryckta böcker, 220 ljudböcker, dvd-filmer samt tidskrifter. Skönlitteratur finns på många språk, förutom svenska på arabiska, danska, engelska, franska, norska, persiska, ryska, spanska och tyska. Bibliotekarien deltar aktivt i skolans pedagogiska verksamhet, informerar om bibliotekets resurser och presenterar litteratur i det ämne respektive klass just då arbetar med. Elever med läs- och skrivnedsättningar får riktad

information och stöd. Gymnasiebiblioteket och folkbiblioteket samarbetar genom gemensamt biblioteksdatasystem, BookIT, med samma lånekort, vilket bl.a. ger möjlighet att se hela folkbibliotekets mediebestånd samt reservera böcker för elevers räkning. Efter enkäten besvarades har det skett ett byte på gymnasiebibliotekarietjänsten, nuvarande innehavare är fackutbildad bibliotekarie.

De fyra friskolorna i kommunen är:

Aktivaskolan: 6-9-skola, 21 elever, grundskola och särskola.

Vallentuna friskola: 6-9-skola, 211 elever.

Vallentuna internationella montessoriskola: F-6-skola, 69 elever.

Vittra Vallentuna: F-9-skola, 283 elever.

Friskolorna besöker folkbiblioteket i varierande grad, och uppgift om skolbibliotek saknas.

5.3 Vuxenutbildning

Utbildningsnämnden ansvarar för vuxenutbildning. I vuxenutbildning på grundläggande nivå går 49 elever, på gymnasial nivå 488 elever och i svenska för invandrare (SFI) går 212 elever. Kunskapscentrum Nordost (KCNO) samordnar vuxenutbildningen för Vallentuna kommun samt för Danderyds kommun, Täby kommun, Vaxholms kommun och Österåkers kommun.

Vid upphandling av utbildning ställs inget krav på att utbildningsanordnaren ska ha ett eget bibliotek för eleverna. Eleverna använder främst hemkommunens folkbibliotek eller andra bibliotek som finns närmare utbildningens lokalisering. Elever som går på SFI-utbildning introduceras alltid till det svenska biblioteksväsendet. Det kan exempelvis ske genom besök på det närmaste biblioteket där eleverna lär sig hur de kan låna böcker och digitala medier.

5.4 Bibliotekssamarbeten i kommunen

Folkbiblioteket samarbetar mer eller mindre med alla kommunens förvaltningar. Här följer en kortfattad beskrivning.

5.4.1 Barn- och ungdomsförvaltningen

Ett nyhetsbrev skickas regelbundet från folkbiblioteket till samtliga förskolor och skolor i kommunen, där barnbibliotekarierna tipsar om program, erbjuder biblioteksbesök och informerar om möjligheten till samarbeten.

Barn i förskolan är en stor och viktig målgrupp. Det finns 45 förskoleenheter med 2 225 inskrivna barn. Fördelningen är 14 kommunala enheter med 748 barn, 2 familjedaghem med 16 barn, 23 fristående förskolor med 1 288 barn samt 6 fristående föräldrakooperativ med 173 barn (uppgifter från 2016-03-30). Samtliga får inbjudningar till folkbibliotekens olika verksamheter.

För samarbete med grundskolor och gymnasium, se ovan. Folkbiblioteket söker årligen statliga medel från Kulturrådet för inköp av barnlitteratur, och dessa inköpta böcker kommer även skolorna till del vid klassbesök, bokprat osv.

5.4.2 Socialförvaltningen

De särskilda boenden för äldre som finns i kommunen är Augustendal, Korallen, Stångberga, Vårdbo och Väsbygården. Folkbiblioteket har biblioteksservice i olika former på tre av dessa, Augustendal, Korallen och Väsbygården, mot ersättning från socialförvaltningen om 40 000 kr/år.

I samråd med en utredare på socialförvaltningen togs ett antal frågor fram under våren 2016, med grund i folkbibliotekets verksamhetsberättelse 2015, ang boendets samarbete med biblioteket (bilaga 2). Samtliga fem inkom med svar via respektive verksamhetschef.

Svaren visar att bland de som idag har service från biblioteket känner personalen till detta, och man har även egna lässtimulerande aktiviteter inspirerade av bibliotekariens besök. Alla fem ser gemensamma utvecklingsmöjligheter i ett utökat samarbete.

Biblioteket samarbetar med Träffpunkten, med bokcirkel för anhöriga och samarbete via bibliotekets vänförening Bibliotekets Vänner. En ny Träffpunkt Kårsta kommer att starta i Kårsta bibliotek när det nyöppnar hösten 2016.

Samarbete finns med MIVA, med lästips och högläsning. Boken kommer-service tillhandahålls via hemtjänstpersonal till personer som själva inte kan ta sig till ett bibliotek. Se även ovan ang uppsökande biblioteksverksamhet.

Vad gäller nyanlända och flyktingar har biblioteket Språkcafé på svenska en gång i veckan, och biblioteket är också behjälplig med viss samhällsinformation, och kan hänvisa vidare till socialförvaltningens tjänstemän, liksom de kan tipsa om bibliotekets service.

5.4.3 Samhällsbyggnadsförvaltningen

Biblioteket har vid ett tillfälle bjudits in till samråd gällande planeringen av en skola i det blivande bostadsområdet Kristineberg. Samarbete har också skett vid ombyggnaden av Kårstaskolan och Kårsta bibliotek.

5.4.4 Kommunledningskontoret

Här sker samarbete kring den årliga Medborgarskapsceremonin, ett uppdrag för folkbiblioteket, liksom vid vissa marknadsföringssatsningar som t.ex. Höstfesten i Vallentuna centrum.

6. Framtidsvision för Vallentunas bibliotekservice

Vallentuna kommuns biblioteksservice är tillgänglig och jämlik, för alla, och når ut i hela kommunen. Vallentunas invånare är aktiva och välinformerade, har en hög utbildningsnivå, hög digital kompetens och känner hemhörighet och trivsel i sin kommun. Invånarna känner stolthet över sin kommun, och rekommenderar den som en attraktiv plats att leva och bo i.

Kommunen har utsetts till Bästa skolkommun bl.a. för sina välfungerande skolbibliotek, en resurs för alla barn i skolan. Skolbibliotek och folkbibliotek har ett nära samarbete kring författarbesök, lässatsningar, lässtöd och kompetensutveckling. Skolbiblioteken bidrar till ett tillgängligt lärande för alla elever, vilket innebär att skolbiblioteken är en del av en inkluderande lärmiljö och tillhandahåller resurser som är tillgängliga för alla skolans elever. Vallentuna gymnasium har ett eget skolbibliotek som utgör en modern lärmiljö av hög kvalitet, vilket bidrar till ett tillgängligt lärande för alla elever.

I de nya bostadsområdena finns levande centrum och träffpunkter, där bibliotekservice är en viktig del. Där finns mer öppna närbibliotek, mobil service eller biblioteksrum integrerade med andra verksamheter.

Folkbiblioteket har utvecklat en flexibel verksamhet som komplement till de fasta bibliotekslokalerna, där biblioteket är närvarande där saker händer – på festivaler, hembygdsdagar, vid badplatser på sommaren och skidspår på vintern – ett rörligt bibliotek som möter användarna där de är. Det digitala biblioteket är väl känt och använt av alla medborgare.

Kulturombud på äldreboenden och i dagliga verksamheter fungerar som bibliotekets och kulturens förlängda arm och tar aktiv del i att sörja för brukarnas tillgång till böcker och kulturutbud. Boken kommer-service finns för alla de som bor kvar i sin egen hemmiljö och inte kan ta sig till ett bibliotek. Alla får också information om möjligheten till att ladda ner och läsa e-böcker.

Kulturkommunen Vallentuna är uppmärksam på sin helhetssyn på och sin samverkan kring bibliotek och kultur.

7. Utvecklingsspår och fokusområden under planperioden

För att framtidsvisionen om en tillgänglig och jämlik biblioteksservice för alla kommunens medborgare ska bli verklighet behövs ett samlat grepp och ett strukturerat samarbete mellan alla nämnder och förvaltningar. Liksom ett demokratiskt samhälle förutsätter välinformerade medborgare behövs en god biblioteksstandard i en kommun på framväxt.

Som ett led i ambitionen att bli Bästa skolkommun ingår naturligt satsningen på välfungerande skolbibliotek i alla skolor, i enlighet med skollagen. Skolbibliotek kan utformas i samarbete mellan skolor, avtalsreglerat samarbete mellan skolor och folkbibliotek eller på annat sätt. Goda exempel finns att hämta i landet, och där kan såväl Kungliga biblioteket (KB) som Svensk Biblioteksförnings Nationella skolbiblioteksgrupp vara till hjälp. En start bör vara att göra en ordentlig översyn av befintlig skolbiblioteksverksamhet i kommunen, oavsett huvudman, följt av en utvecklingsplan med mål för verksamheten.

En skolbiblioteksplan utarbetas för de kommunala grundskolorna och grundsärskolan under planperioden. Skolbiblioteksplanens syfte är att beskriva och utveckla arbetet för att öka likvärdigheten i elevers tillgång till skolbibliotekens resurser. Utgångspunkten är att stimulera den pedagogiska utvecklingen för ett tillgängligt och inkluderande lärande för alla elever. En skolbiblioteksplan utarbetas för Vallentuna gymnasiums biblioteksverksamhet under planperioden. Syftet är att ytterligare stimulera den pedagogiska utvecklingen för ett tillgängligt och inkluderande lärande för alla elever. Utvecklingsarbetet med dess båda planer sker i samverkan mellan grundskola och gymnasium, och samarbete söks även med de fristående huvudmännen för skolor i kommunen, samt med kompetens inom kulturförvaltningen.

Närheten till bibliotek är en av förutsättningarna för att bli biblioteksbesökare. Undersökningar visar att de som bor längre bort än 5 km från ett bibliotek ofta saknar uppfattning om det (*Lars Höglund: Bibliotek, sociala medier och digital delaktighet*, artikel i *Weibull, Oscarsson & Bergström: I framtidens skugga*, SOM-institutet 2012, s 328). Ett bibliotek, eller en biblioteksservice samlokaliserad med annan verksamhet, är alltså viktig att ta i beaktande när nya bostadsområden med kommunal service planeras, särskilt i en så vidsträckt kommun som Vallentuna. Bibliotek utgör också en naturlig träffpunkt för boende i alla åldrar i ett område.

En mobil verksamhet, som en bokbuss, eller ännu hellre kulturbuss, skulle nå även de delar av kommunen som ligger längst bort från tätorterna. Mobiliteten är i sig flexibel, och kan möta invånarna där de befinner sig, och också användas i det uppsökande arbetet till barn och till äldre och till de som inte själva har möjlighet att ta sig till ett stationärt bibliotek. Den kan också användas för små "kulturredslag", som barnteater, sagostunder, författarbesök, miniutställningar e.dyl. I vissa glesbygdskommuner fungerar också den mobila verksamheten som ett stöd till skolbiblioteken. En utredning om möjligheten till mobil biblioteks- och/eller kulturverksamhet bör göras under planperioden.

Meröppet är en typ av service som nu införs på Kårsta bibliotek. En anpassning av biblioteksservicen till användarna, där biblioteket är ett öppet rum under en stor del av dygnet. Vallentuna kommer nu att ha två bibliotek öppna kl 7 – 22 varje dag (Karby och Kårsta). Idén med denna typ av små närbibliotek i områden med hög pendlingsfaktor är värd att utveckla vidare, och tas med i samhällsplaneringen.

För boende på institution, vård- och omsorgsboenden, korttidsboenden, eller andra typer av boendelösningar för de som inte längre kan bo kvar i det egna hemmet, behövs en biblioteksservice anpassad till de boendes behov. En service som stöder det friska i människan, och ger hjälp att förstå och delta i samhället. Kulturombud på varje institution kan vara länken mellan de boende och biblioteket. Ett tydligare samarbete mellan socialförvaltning och folkbibliotek bör utvecklas.

Biblioteken är vägen in i det svenska samhället, och utgör på så sätt en naturlig grund för integration. Här träffas alla, oavsett ålder, härkomst, språk och kultur, för gemensamma upplevelser och förkovran. På biblioteket kan man delta aktivt i program och aktiviteter, men också bara vara, i tryggt anonym gemenskap med andra. Här kan man även få möjlighet att upprätthålla kontakten med sitt gamla hemland via tidningar och tidskrifter och bibliotekets digitala resurser, samt med sitt modersmål. Även de fem nationella minoritetsspråken - finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska – har sin självklara plats på folkbiblioteken. Ett samhälle som bygger på mångfald, och vill vara tydlig i sitt integrationsarbete, värdesätter bredd i språk- och kulturkompetenser. Biblioteken, oavsett huvudmannaskap, borgar för detta.

Vid alla typer av samarbeten över förvaltningsgränserna är det viktigt med gemensamma mål och tydliga uppdrag och ansvarsbeskrivningar. Avtal kring kostnader och ersättningar underlättar verksamhetsplanering och ger stadga åt arbetet. Arbetet med att ta fram sådana gemensamma mål, uppdrag, ansvarsbeskrivningar och avtal bör prioriteras under planperioden.

8. Uppföljning

Åtaganden kopplade till Biblioteksplan 2017 – 2019 bör följas upp årligen av samtliga nämnder, lämpligen i kommunens ordinarie verksamhetsuppföljningssystem Stratsys.

Arbetet med uppdatering av biblioteksplanen påbörjas 2018, för att en ny plan ska kunna börja gälla 2020, till 2024. Arbetet kan utföras av bibliotekschef, i nära samarbete med tjänstemän på varje förvaltning.